

Internetconsultatie Vee&Logistiek Nederland

De minister heeft een verbod aangekondigd op het gebruik van stroomstootapparatuur bij dieren in de veehouderij (Besluit verbod gebruik stroomstootapparatuur bij dieren in de veehouderij). Gelet op artikel 2.1, derde en vijfde lid, van de Wet dieren. Ik maak graag van de gelegenheid gebruik om mijn bezwaren tegen dit verbod kenbaar te maken en heb daarbij enkele vragen.

Ik maak bezwaar tegen het voorgenomen verbod op stroomstootapparatuur voor productiedieren (artikel 1.3 verboden gedragingen ten aanzien van dieren). Het elektronisch drijfmiddel of de stimulator is toegestaan conform de Europese transportverordening 1/2005. Het gebruik is toegestaan bij volwassen runderen en volwassen varkens die weigeren zich te verplaatsen. Bij het gebruik is de voorwaarde dat de dieren vóór zich ruimte hebben om zich voort te bewegen. De impulsen mogen niet langer duren dan één seconde, moeten voldoende worden gespreid en mogen uitsluitend op de spieren van de achterpoten worden toegediend. Als de dieren niet reageren mogen de schokken niet herhaaldelijk worden toegediend.

Ik constateer dat de minister de stimulator op basis van een aantal incidenten wil verbieden. Het is onduidelijk waarom de minister voor generiek beleid kiest in plaats van handhavend optreden daar waar een incident heeft plaatsgevonden. Tegelijkertijd vraag ik op basis van welke juridische grondslag de stimulator in Nederland verboden kan worden. Door het verbod in Nederland door te voeren ontstaat er Europees een ongelijk speelveld en dat is onwenselijk.

Ik pleit voor het behoud van de mogelijkheid om de stimulator in voorkomende gevallen te gebruiken. Dit gebruik moet uiteraard passend zijn binnen de regels die zijn vastgelegd in de Europese Transportverordening 1/2005.

Welzijn van dieren

Het gebruik van de stimulator kan onder bepaalde omstandigheden bijdragen aan een vlotte verplaatsing van dieren. De te verplaatsen dieren verblijven op de boerderij namelijk vaak al gedurende een langere tijd in een vast dierverblijf en op een bepaalde ondergrond, bv roosters of een strohok. Tijdens het verplaatsen van dieren vanuit dit vaste verblijf ondergaan ze altijd een verandering van de ruimte en de ondergrond. Deze verandering wordt zo geleidelijk mogelijk gemaakt door het gebruik van zaagsel, de juiste stalinrichting, looplijnen, het gebruik van licht etc. Maar een verandering van ondergrond, van roosters of stro naar een dichte stalgang of ervvloer zijn onvermijdelijk. En dit geldt vervolgens ook voor het bewegen naar een laadklep van binnen naar buiten vanuit de vertrouwde stal. Als ook de invloed van weersomstandigheden, geluid en licht.

Voor een dier is dit vaak spannend omdat het dit niet gewend is, maar het dier zal toch verplaatst moeten worden. Het natuurlijke instinct van een dier is om stil te gaan staan bij zo'n overgang. Door op dat moment vanuit de juiste hoek het stilstaande dier een korte elektrische impuls (blijkt in de praktijk het meest effectief) te geven, bereik je dat het dier zich vlot verder beweegt en je zult zien dat de rest van de kudde dan volgt op basis van het kudde-instinct.

Heb je als veehouder of chauffeur in deze situaties niet de mogelijkheid om een dier te stimuleren tot voortbeweging in de gewenste richting, dan kan zo'n dier eindeloos rondjes blijven draaien in het dierverblijf of op de klep. Andere dieren zullen op dit gedrag reageren waardoor er onwenselijke situaties ontstaan. De mensen die deze dieren begeleiden zullen hun lichaamskracht of alternatieve drijfmiddelen moeten gebruiken om de dieren in de gewenste richting te verplaatsen. Wat uiteindelijk veel meer stress oplevert voor het dier dan een korte impuls van de stimulator.

Gebrek aan goede alternatieven

Als een stimulator niet ingezet mag worden, dan zullen veehouders of chauffeurs op zoek gaan naar andere drijfmiddelen, zoals een stok. Dit middel blijkt uit praktijkervaring in de hierboven beschreven situaties minder effectief om een dier voort te bewegen en er kan ook niet gemeten worden hoe hard er met een stok geslagen wordt. Omdat het gebruik van een stok minder effectief is zal het zeer waarschijnlijk met te veel kracht toegepast worden wat negatief is voor het dierwelzijn. Hetzelfde geldt voor andere drijfmiddelen.

Wel een goed alternatief in onderzoek

Mijn branchevereniging Vee&Logistiek Nederland laat op dit moment alternatieve stimulators testen, waarbij gebruikgemaakt wordt van een lager voltage en ampèrage dan de op dit moment reguliere stimulators. Er bestaat hier ook de mogelijkheid om langere tussenpozen dan 1 seconde in te stellen bij herhaaldelijk gebruik, zodat een impuls in het kader van dierwelzijn niet krachtiger of vaker gegeven kan worden dan noodzakelijk is voor een dier om zich te verplaatsen. Op de reguliere stimulator wordt een impuls afgegeven die vergelijkbaar is met een insectenbeet, de stimulator die op dit moment getest wordt geeft een impuls af die vergelijkbaar is met een slapend been, dus een korte lichte tinteling.

Investeringskosten tijd

Het gebruik van drijfmiddelen is een hulpmiddel om dieren te verplaatsen. In de afgelopen periode is er al veel kennis ontwikkeld over het gedrag van dieren en de invloed van looplijnen en laad- en losomstandigheden. En op dit moment worden er nog onderzoeken gedaan naar de optimale stalrichting, de looplijnen en het beperken van weers- en omgevingsomstandigheden zoals geluid en licht.

Vee&Logistiek Nederland is ook een tweetal trajecten gestart om het gebruik van drijfmiddelen terug te dringen. Daarin wordt de kennis over het gedrag van dieren en de werking van goede looplijnen gedeeld met de veehouders, de transporteurs en de veeverzamelaars. Het verbeteren van de laad- en losomstandigheden is een speerpunt van onze sector maar dat is niet van vandaag op morgen geregeld. De primaire sector heeft tijd nodig om dit in hun stalsystemen te optimaliseren waardoor dieren zich gemakkelijk voorwaarts bewegen.

Dit jaar organiseert mijn branchevereniging Vee&Logistiek Nederland, onder leiding van een expert, avondlezingen en workshops in de praktijk met levende dieren om de kennis van ons als leden te vergroten als het gaat over diergedrag, mens-dier gedrag, de stalrichting, de invloed van licht, geluid en het weer. Daarbij wordt maximaal ingezet op het natuurlijke gedrag van dieren om zich een bepaalde richting in te bewegen.

Desalniettemin zullen er in het laad- en losproces altijd factoren aanwezig zijn waardoor een dier kan besluiten om te stoppen met voortbewegen. Een stimulator is dan het ideale hulpmiddel om het juiste dier op het juiste moment op de juiste plaats een impuls te geven, waardoor het in beweging blijft en de rest van de kudde het dier zal volgen door het kuddegedrag.

Veiligheid van mensen

De veehouder, transporteur, verzamelcentrumhouder of het personeel hiervan zal bij het verbod op de stimulator overgaan op alternatieve manieren van het drijven van een dier dat zich niet in de gewenste richting verplaatst. Arbotechnisch zijn deze alternatieven minder geschikt en er kunnen voor mens en dier onwenselijke situaties ontstaan.

Dieren kunnen soms onberekenbaar reageren wanneer ze in een voor hun vreemde omgeving komen, geen vriendelijk karakter hebben of nog nooit "in de hand zijn geweest" bijvoorbeeld vleesvee. In het geval van werken met zo'n gevaarlijk dier is het voor de veiligheid van de mens noodzakelijk dat hij zichzelf van een afstand (50 à 60 cm) kan beschermen met een doeltreffend

middel om een dier van zich af te geleiden. Een stimulator is het meest doeltreffende middel dat hiervoor richting dieren bestaat. Het wordt niet voor niets gebruikt bij mensen en omheiningen van weilanden. Als de stimulator verboden wordt, is er geen doelmatig middel om bij noodsituaties in te zetten.

Ik vraag de minister daarom het aangekondigde verbod te heroverwegen.

Ik vind het jammer en tegelijkertijd zorgelijk dat er een verkeerd beeld geschetst wordt over de stimulator bij het verplaatsen van dieren. En ik heb dierenwelzijn hoog in het vaandel staan. Met de campagne van RESPECT-vee draagt mijn sector dit ook uit. Wij gaan respectvol om met dieren, vragen respect voor de vakmensen en respect voor de feiten. Om het gebruik van de stimulator in perspectief te plaatsen schets ik graag het gebruik van een elektronisch middel in technische zin tussen andere gebruiken. Ik vraag een reflectie op onderstaande.

Humaan gebruik

Zo is het gebruik van een stroomstootwapen (taser) voor humaan gebruik ontwikkeld om een persoon op korte afstand (van 0 tot 7,6 meter) korte tijd handelingsonbekwaam te maken. Het stroomstootwapen, de Taser X2, heeft twee standen: de schietmodus en de schokmodus. In de schietmodus vuurt het stroomstootwapen twee pijltjes af. De pijltjes blijven met een geïsoleerde stroomdraad met het wapen verbonden en zijn zo ontworpen dat ze vast blijven zitten in de huid of kleding. Ook als de pijltjes niet de huid van de getroffene binnendringen, maar via de kleding tot vier centimeter voor het lichaam komen, wordt door het hoge voltage toch een stroomcircuit opgebouwd. Nadat een persoon geraakt is, geeft het wapen een aantal korte stroomstoten per seconde (22 stuks) met een hoge elektrische spanning en lage stroomsterkte. Dit verstoort het motorisch en zintuiglijk zenuwstelsel een aantal seconden en veroorzaakt daarmee onvrijwillige samentrekkingen van de spieren. De getroffene verliest tijdelijk de controle over de spieren en valt om. Het stroomstootwapen is dus ook effectief bij personen met een hoge pijntolerantie (bijvoorbeeld een drugsgebruiker, personen met een ernstige psychose of een getrainde vechtsportbeoefenaar).

De maximale spanning van het stroomstootwapen is 50.000 Volt. De kracht zit niet in de hoge spanning (het voltage), maar in de stroomsterkte, die 1,3 milli-ampère (0,0013 A) per seconde bedraagt. Ter vergelijking: een kerstboomlampje heeft 1 ampère. In de schokmodus (ook wel stunmodus genoemd) wordt het stroomstootwapen direct op de huid van een persoon gezet, die hierdoor een korte pijnprikkel krijgt.

Stroomstootapparatuur voor afrasteringen van weides

Om dieren in een weiland te houden of om dieren te beschermen tegen roofdieren worden weilanden afgerasterd met een schrikdraad. Op schrikdraad staat al gauw tussen de duizend en 10.000 volt. Waarom is een stopcontact van 230 volt dan wel gevaarlijk en een elektrische afrastering van 10.000 volt niet? Dit komt doordat het schrikdraadapparaat een stroomimpuls afgeeft met een frequentie van 1 Hertz. Dit wil zeggen dat er maximaal 1 impuls per seconde is (het tikken van het apparaat). Hierdoor is er tussen de stroomimpulsen door genoeg tijd om te reageren en het contact met de afrastering te verbreken. De wisselspanning die in Europa uit een stopcontact komt is 50 Hertz. Dit zijn dus 50 pulsen per seconde. Daarom is er te weinig reactietijd om het contact met de spanningsgever te verbreken en daarmee dus gevaarlijk.

Stimulator voor dieren

De stimulator geeft na het contact met de huid voor 1 seconde een impuls af, het apparaat dient vervolgens van de huid afgehaald en weer opnieuw op de huid geplaatst te worden om de volgende impuls af te geven. Dat betekent dat er tussen impulsen al gauw 2 à 3 seconden zit. Het is niet zo dat er continu impulsen afgegeven worden door de apparatuur zolang die in contact met de huid is. Op de reguliere prikkelaar in Nederland met een elektrische weerstand van 470 kΩ geeft deze 2800 Volt af en 5,95 mA – vergelijkbaar met een insectensteek. In de aankoopgegevens staat vermeld dat het

een stimulator is die goedgekeurd is door de Dierenbescherming. In het buitenland wordt veelal een stimulator gebruikt, bij 470 kΩ gaf deze (meer dan) 6000 V af en 12 mA – vergelijkbaar met het aanraken van een hete kachel.

De stimulator voor dieren die nu in onderzoek is geeft bij 470 kΩ 48 V af en 0,11 mA – dat geeft een sensatie vergelijkbaar met een slapend been, een korte lichte tinteling.

Conclusie

Stroomstootapparatuur wordt dus breed ingezet en bij juist gebruik is het effectief.

Afsluitend verzoek

Ik verzoek de minister het Besluit “verbod gebruik stroomstootapparatuur bij dieren in de veehouderij” geen doorgang te laten vinden, voor het dierenwelzijn en de veiligheid van mens en dier. Ik zie het als onmisbare apparatuur bij het verplaatsen van dieren.